

Суб'єктами, які забезпечують інноваційний процес, необхідно вважати і інші інноваційні структури (в розумінні Положення про порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 22 травня 1996 р. № 549),¹ у тому числі суб'єкти, які відносяться до інноваційної інфраструктури, відповідно ст. 1 Закону України «Про інноваційну діяльність»².

2.2. Інфраструктура інноваційної діяльності

Терміни

Інноваційна інфраструктура – це сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо)³.

Ринок інновацій – це сукупність інноваційних видів продукції та процесів, юридичних і фізичних осіб, які продають або купують науково-технічну наукомістку продукцію. Як специфічна сфера купівлі-продажу, ринок інновацій визначає об'єктом торгівлі технічні та соціально-економічні нововведення, раціоналізаторські пропозиції, винаходи, патенти, технологічні нововведення, ноу-хау. Як система економічних відносин він спрямований на розробку, впровадження та дифузю нововведень на різних рівнях⁴.

Ринок інформаційних послуг – це сукупність економічних, правових і соціальних відносин, що виникають у процесі задоволення інформаційних потреб виробників, які бажають налагодити випуск інноваційної продукції, нових товарів, послуг і готових заплатити за цю інформацію прийнятну ціну. На цьому ринку в якості товару пропонується інформація про появу нових науково-інноваційних ідей, пропозицій, розробок, саме тут пропонуються експертно-аналітичні послуги з економічного аналізу та пошуку найбільш перспективних ідей, а також консалтингові послуги з інноваційного бізнес-планування⁵.

Ринок праці і трудових ресурсів – це регулятор соціально-економічних і трудових відносин між державою, роботодавцем і працівниками з питань найму, використання, навчання та перекваліфікації, підвищення кваліфікації робочої сили у процесі інноваційного виробництва⁶.

¹ Про затвердження Положення про порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 травня 1996 р. № 549. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/549-96-п>.

² Про інноваційну діяльність: Закону України від 05.12.2012. № 5460-VI. Ст. 1.

³ Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002. № 40-IV. Ст. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.

⁴ Князевич, А. О. Модель функціонування ринків інновацій у складі інноваційної інфраструктури країни. *Економіка та держава*. 2017. № 3. С. 52.

⁵ Там само. С. 53.

⁶ Там само. С. 54.

Регіон науки – це великомасштабний науково-виробничий комплекс з розвинутою інфраструктурою сфери обслуговування, що охоплює значну територію, кордони якої приблизно співпадають з адміністративними кордонами підрозділу типу району чи округу. В його економіці значну роль відіграє інноваційна діяльність, яка підтримується технопарковими структурами. Регіон науки може включати у себе технополіси, технопарки та інкубатори, а також широку інфраструктуру наукової та виробничої діяльності¹.

Технополіс – це цілісна науково-виробнича структура, що створена на базі окремого міста, в економіці якого значну роль відіграють технопарки та інкубатори.²

Інкубатор – це приміщення, в якому на обмежений термін розміщуються новостворені інноваційні фірми-клієнти³.

Нормативно-правове регулювання

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
2. Концепція розвитку національної інноваційної системи: затв. розпорядженням КМУ від 17.06.2009 р. № 680-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%80>.
3. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: затв. розпорядженням КМУ від 10.07.2019 р. № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80>.
4. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 р. № 4618-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>.

Використана література

1. Innovations for infrastructure development and sustainable industrialization. (2017). New York United Nations Department of economic and social affairs. URL: <https://www.un.org/development/desa/en/news/nocat-uncategorized/infrastructure-dev.html>.
2. Е. М. Забарна, О. М. Козакова, В. А. Чередниченко та ін. Парадигма інноваційного розвитку в умовах ринкової трансформації: монографія / за заг. ред. Е. М. Забарної. Херсон : Олдіплюс, 2019. 92 с.
3. Гринько Т. В. Формування інноваційної інфраструктури України як основа активізації інноваційної діяльності підприємств. URL: http://vlp.com.ua/files/69_1.pdf.
4. Малойван В. В. Поняття інноваційної інфраструктури: підходи до визначення та ознаки. *Право та інновації*. 2017. № 1 (17). С. 27-33. URL: <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2017/04/Maloyvan17.pdf>.
5. Hlibko S. V. Legal issues of the formation and functioning of the national innovation system in Ukraine. *Acta Innovations*. 2019. no. 32. Access mode. URL: <http://www.proakademia.eu/en/acta-innovations/publications/no-2019/>.
6. Марченко О. С. Національна інноваційна система як інтегратор знань. *Вісник Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого*. 2010. № 2. С. 24–35. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/1125/1/Marchenko_2012.pdf.

¹ Митник А. К. Поняття наукового парку як суб'єкту правовідносин інтелектуальної власності. *Право і суспільство*. 2016. № 2. С. 58.

² Там само.

³ Там само.

7. Антипова І. В. Інноваційний розвиток національної економіки в контексті створення інноваційних інфраструктур в освітній галузі URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/znpdduu/du/2010_148/001.pdf.
8. Жилінська О. І. Розвиток інноваційної інфраструктури. *Фінанси України*. 2005. №7. С. 57–67.
9. Олійник, О. С. Інноваційна інфраструктура: проблеми та перспективи розвитку. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2017. № 43. С. 150-160. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/apvchzu_2017_43_15.pdf.
10. Федулова, Л. І. “М’яка інфраструктура” у формуванні інноваційної екосистеми. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. Серія : Менеджмент та підприємництво в Україні. 2017. № 875. С. 243-253. URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/43845/2/2017n875_Fedulova_L_I-Soft_infrastructure_243-253.pdf.
11. Князевич, А. О. Модель функціонування ринків інновацій у складі інноваційної інфраструктури країни. *Економіка та держава*. 2017. № 3. С. 51-55. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ecde_2017_3_12.pdf.
12. Митник А. К. Поняття наукового парку як суб’єкту правовідносин інтелектуальної власності. *Право і суспільство*. 2016. № 2. С. 55-59. URL: http://nbu.gov.ua/UJRN/Pis_2016_2_12.
13. Геєц В. М. Инновационные перспективы экономического роста в Украине в послекризисный период. 2016. URL: <http://www.groupglobal.org/ru/lecture/>.
14. Захарова Т. М. Інноваційна політика держави та принципи її регулювання URL: <http://intkonf.org/zaharova-tv-innovatsiyna-politika-derzhavi-ta-printsipi-yiyi-regulyuvannya/>.
15. Баластрик Л. О. Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури *Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: європейський вектор – нові виклики та можливості: тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції*. (м. Львів, 14- 16 травня) Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. С. 30-31.
16. Величко Г. В. Дослідження зарубіжного досвіду розвитку інноваційної інфраструктури. *Theoretical and Practical Aspects of Economics and Intellectual Property*. 2017. Issue 16. С. 267-271. URL: <http://eir.pstu.edu/bitstream/handle/123456789/19705/38.pdf?sequence=1>.
17. Seven principles of success: The story behind Swiss innovation. URL: https://www.economiesuisse.ch/sites/default/files/articles/downloads/The%20story%20behind%20Swiss%20innovation_5.pdf.
18. Цимбал Л. І. Дацько М. В. Розвиток інтелектуального потенціалу в інноваційних стратегіях країн. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Вип. 19. Част. 3. 2018. С. 132-137. С. 134. http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/19_3_2018ua/30.pdf.
19. Шульга Г. В. Досвід формування ефективної інноваційної інфраструктури в зарубіжних країнах. *Економічний вісник Донбасу* № 1(39). 2015. С. 128-137. URL: [http://www.evd-journal.org/download/2015/1\(39\)/pdf/16-Shulga.pdf](http://www.evd-journal.org/download/2015/1(39)/pdf/16-Shulga.pdf).
20. Lithuanian innovation strategy for the year 2010- 2020. Government of the Republic of Lithuania resolution // Feb. 17, 2010. № 163. Vilnius, 14 p.
21. Дудяк С. Л. Науково-технологічний розвиток Литви та перспективи литовсько-українського співробітництва в інноваційній сфері. *Вісник Дніпропетровського університету*. Серія «МЕНЕДЖМЕНТ ІННОВАЦІЙ», 2014. Випуск 3. С. 31-39. URL: file:///D:/System/Admin/Downloads/vdumi_2014_22_3_7.pdf.

Рекомендована література

1. Атаманова Ю. Є. Господарсько-правове забезпечення інноваційної політики держави : монографія. Харків : ФІНН, 2008. 424 с.
2. Глібо С. В. Правове регулювання випуску та реалізації високотехнологічної продукції в Україні. *Економіко-правові проблеми розвитку та сприяння господарській діяльності в сучасних умовах*: зб. матеріалів круглого столу (м. Харків, 25 травня 2018 р.) / редкол.: М. П. Кучерявенко, О. О. Дмитрик, С. В. Глібо. Харків: Право, 2018. 280 с. С. 57–64.
3. Глібо С. В., Атаманова Ю. Є., Стріжкова А. В. Суб'єкти інноваційної інфраструктури. Аналіз правового регулювання діяльності інноваційних структур, підтримки малого та середнього підприємництва в Україні (регіональний аспект) : наукове видання / за ред. С. В. Глібо. Харків : Право, 2018. С. 30–41.
4. Глібо С. В. Проблеми формування регіональної інноваційної системи Донецького регіону. *Право та інновації*. Харків. 2020. Вип. 4 (32). С. 46-54.
5. Георгієвський Ю.В. Органи управління національною інноваційною системою України: структурно-функціональний аналіз. *Публічне право*. 2019. № 2. URL: <http://dsr.univ.kiev.ua/pub/publish/4425/>.
6. Любчич А. М. Фінансування суб'єктів інноваційної інфраструктури в національному та зарубіжному законодавстві: порівняльна характеристика. *Право та інновації*. 2019. № 3(27). С. 7–13. URL: <http://pti.org.ua/index.php/ndipzir/article/download/549/498/>.
7. Любчич А.М. Стимулювання інновацій в державному секторі: зарубіжний досвід. *Право та інновації*. Харків. 2020. Вип. 1(29). С. 22-27.
8. Нежиборець В. Інноваційна інфраструктура: проблеми, перспективи, рішення. URL: <http://www.ndiiv.org.ua/ua/library/view-innovatsiy-na-infrastruktura-problemy-perspektyvyrishennja.html>.
9. Розгон О. В. Предмет договору про передачу ноу-хау як виду договору у сфері трансферу технологій. *Право та інновації*. 2019. № 2 (26). С. 29-34. URL: <http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/handle/123456789/15093>.
10. Розгон О. В. Фізичні особи, які безпосередньо беруть участь у створенні, трансфері та застосуванні технологій та/або їх складових. *Право та інновації*. Харків. 2020. Вип. 1(29). С. 14-21.
11. Захарченко, В. І. Розвиток інноваційної інфраструктури в контексті неоіндустріалізації України та її регіонів. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки*. 2020. № 56. С. 5–17. URL: <http://ven.chdtu.edu.ua/article/download/201630/203386>.

Коментар

Проблема розвитку інфраструктури, на сьогоднішній день, існує в багатьох галузях. Для висвітлення цієї проблематики ми вирішили використати стратегічне планування, а саме нами було проаналізовано Проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року¹, а також Проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку промислового комплексу України на період до 2025 року»².

¹ Про схвалення Стратегії розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року : Проект розпорядження Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=c9b6f0b0-1ed5-4aba-a25e-f824405ccc64&>.

² Про схвалення Стратегії розвитку промислового комплексу України на період до 2025 року : Проект розпорядження Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=10ef5b65->

У Стратегії розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року зазначається, що одним із факторів розвитку високотехнологічних галузей є розвиток ІКТ інфраструктури. Але поруч з позитивними аспектами розвитку інфраструктури зазначається, що впровадження сучасних технологій зв'язку відбувається із суттєвим запізненням, в Україні присутнє явище цифрового розриву, відсутня консолідована державна стратегія розвитку ІКТ та забезпечення рівних, недискримінаційних та конкурентних умов. Все це спричинює уповільнений темп обміну інформацією, знаннями, досвідом і технологіями.

Також у Стратегії розвитку високотехнологічних галузей до 2025 хоча і зазначено, що напрямком розвитку високих технологій є наявна багатогалузева промислова інфраструктура, але у змісті Стратегії не ставиться за мету розвиток всього комплексу інфраструктури високотехнологічних галузей, а робиться акцент лише на розвитку транзитної інфраструктури.

Але наявні і позитивні аспекти у Стратегії розвитку високотехнологічних галузей до 2025 зазначається про розробку та імплементацію моделі офісів технологічного трансферу у наукових та навчальних закладах на основі кращих світових практик, що позитивно вплине на розвиток інфраструктури¹.

У Стратегії розвитку промислового комплексу України на період до 2025 року зазначається, що покращенню інфраструктури сприятиме розвиток транспортно-логістичної, інженерної, інформаційної, енергетичної та інших напрямків розвитку інфраструктури задля потреб промисловості є вкрай важливим напрямом дій держави в контексті сприяння якісному та кількісному зростанню промислового виробництва².

Також у Стратегії розвитку промислового комплексу України на період до 2025 року міститься положення про спільне використання інфраструктурних об'єктів для розвитку промисловості регіонів, а також положення про зміцнення інституційної спроможності відповідних органів та забезпечення їхнього представництва в європейських та міжнародних організаціях, необхідного для реформування системи технічного регулювання. Але нічого не зазначено про механізм реалізації даних положень, що значно ускладнює розвиток інфраструктури³.

Отже, проаналізувавши Проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року», а також Проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку промислового комплексу України на період до 2025 року»,

0209-4aa1-a724-49fd0877d8d6&title=Proekt Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainipro Skhvalennia Strategii Rozvitku Promislovogo Kompleksu Ukraini NaPeriod Do2025-Roku.

¹ Про схвалення Стратегії розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року: Проект розпорядження Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=c9b6f0b0-1ed5-4aba-a25e-f824405ccc64&>.

² Про схвалення Стратегії розвитку промислового комплексу України на період до 2025 року: Проект розпорядження Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=10ef5b65-0209-4aa1-a724-49fd0877d8d6&title=ProektRozporiadzhenniaKabinetuMinistrivUkrainiproSkhvalenniaStrategiiRozvitkuPromislovogoKompleksuUkrainiNaPeriodDo2025-Roku>.

³ Там само.

можна стверджувати, що інфраструктура України потребує суттєвих змін та реформування, оскільки сучасний її стан не передбачає діючих процедур реалізації та розвитку інфраструктури.

Інноваційна модель розвитку економіки є індикатором рівня конкурентоспроможності та національної безпеки держави, при цьому інноваційна інфраструктура є ключовим чинником у здатності країни бути конкурентоспроможними і визначає рівень розвитку економіки країни. Компоненти інноваційної інфраструктури країни включають: державні інвестиції в фундаментальні науки та комерціалізацію наукових розробок, освітню систему, підготовку/перепідготовку працівників та податкову політику, спрямовану на стимулювання інвестицій у дослідження та інновації¹.

Інноваційна інфраструктура – це простори, робочі місця, лабораторії та програми, що підтримують екосистему інновацій, де підприємці можуть знайти безпосередню підтримку для започаткування та ведення бізнесу².

На цей час національна інноваційна інфраструктура перебуває у стані розбудови, тому, наявні законодавчі прогалини щодо регулювання діяльності окремих суб'єктів інноваційного процесу.

Тобто першочерговим є завдання розбудови національної інноваційної інфраструктури, здатної забезпечити ефективне використання вітчизняного науково-технічного потенціалу, підвищення рівня інноваційності та конкурентоспроможності економіки країни.

Слід погодитись, що інноваційну інфраструктуру утворюють сукупність підприємств, організацій, установ, їхніх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, наукові, виробничі, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні, з питань трансферу технологій тощо). Основними елементами інноваційної інфраструктури є державні інноваційні фінансово-кредитні установи, венчурні компанії і фонди, зони інтенсивного науково-технічного розвитку (технополіси), технологічні парки (технопарки), інноваційні центри (технологічні, регіональні, галузеві), інкубатори (інноваційні, технологічні, інноваційного бізнесу), консалтингові (консультаційні) організації тощо³.

Поняття «інноваційна інфраструктура» має нормативне визначення в спеціальному законі, який встановлює правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні і відповідні форми стимулювання державою інноваційних процесів та має спрямування на підтримку розвитку національної економіки інноваційним шляхом.

¹ Innovations for infrastructure development and sustainable industrialization. (2017). New York United Nations Department of economic and social affairs. URL: <https://www.un.org/development/desa/en/news/nocat-uncategorized/infrastructure-dev.html>.

² Е. М. Забарна, О. М. Козакова, В. А. Чередниченко та ін. Парадигма інноваційного розвитку в умовах ринкової трансформації: монографія / за заг. ред. Е. М. Забарної. Херсон: Олді-плюс, 2019. 92 с.

³ Гринько Т. В. Формування інноваційної інфраструктури України як основа активізації інноваційної діяльності підприємств. URL: http://vlp.com.ua/files/69_1.pdf.

Так, згідно норм ст. 1 Закону України «Про інноваційну діяльність»¹ від 04.07.2002 р. № 40-IV, інноваційна інфраструктура – це сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо).

Вищенаведене визначення поняття «інноваційна інфраструктура» містить перелік організаційно-правових форм для суб'єктів інноваційної інфраструктури, якими є: підприємства, установи, організації, їх об'єднання та асоціації та вказання на характер послуг, які надаються цими суб'єктами – послуги із забезпечення інноваційної діяльності. Однак, за думкою В. В. Малоїван,² це визначення не встановлює статусу неінституційних елементів інноваційної інфраструктури (кластерів, зон високих технологій, технополісів тощо), які попри відсутність інституційної, суб'єктної природи, є об'єктивно існуючими та ефективно діючими елементами, і питання їх правового оформлення є актуальним.

Тобто Закон України «Про інноваційну діяльність» чітко не визначає перелік учасників інноваційної інфраструктури, а тільки надається перелік їх функцій. Крім того, згідно із Законом України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні»³ до об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва належать бізнес-центри, бізнес-інкубатори, інноваційні бізнес-інкубатори, науково-технологічні центри, центри трансферу технологій, фонди підтримки малого підприємництва, лізингові компанії, консультативні центри, інші підприємства, установи та організації, основним завданням яких є сприяння розвитку малого і середнього підприємництва⁴.

Отже, за критерієм функціонального призначення інноваційна інфраструктура містить такі елементи: бізнес-інноваційні, телекомунікаційні й торгові мережі, технопарки, бізнес-інкубатори, інноваційно-технологічні центри, консалтингові організації, фінансові структури тощо. Можна погодитися з тим, що головне призначення інноваційної інфраструктури полягає в підтримці, сприянні, а також ресурсному та організаційному забезпеченні інноваційного процесу (фінансово-кредитному, матеріально-технічному, інформаційному, кадровому). Слід відмітити, що формування інституцій інноваційної інфраструктури відбувається під впливом трьох груп чинників: законодавчих; організаційно-управлінських; економічних. Такі чинники повинні враховувати також існування складової підсистеми «інформаційна інфраструктура: технології, продукція та послуги»⁵.

¹ Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

² Малоїван В. В. Поняття інноваційної інфраструктури: підходи до визначення та ознаки. URL: <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2017/04/Maloyvan17.pdf>.

³ Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 р. № 4618-VI. Ст. 14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>.

⁴ Там само.

⁵ Hlibko S. V. Legal issues of the formation and functioning of the national innovation system in Ukraine. *Acta Innovations*. 2019. no. 32. Access mode : <http://www.proakademia.eu/en/acta-innovations/publications/no-2019/>.

О. С. Марченко під інноваційною інфраструктурою розуміє сукупність організацій наукової, суто інноваційної, ринкової і виробничої інфраструктур, до функцій яких належать обслуговування, організаційна та інформаційна підтримка сучасного інноваційного процесу на всіх його стадіях¹.

На думку І. В. Антипової, інноваційна інфраструктура – це сукупність суб'єктів інноваційної діяльності, що виконують функції обслуговування й сприяння інноваційним процесам².

О. І. Жилінська та Д. В. Чеберкус визначають в якості критерію належності до інноваційної інфраструктури не спеціалізовану організаційну форма, а фактичне надання суб'єктами науково-технічної та інноваційної діяльності відповідних послуг³.

Тобто, основними критеріями належності суб'єкта до інноваційної інфраструктури є виконання функцій із забезпечення інноваційної діяльності.

Висвітлені у нормативному визначенні та окреслені науковцями характеристики поняття інноваційної інфраструктури дають змогу виокремити низку її основних (конститутивних) ознак, серед яких слід вирізнити основні (конструктивні) та другорядні. Основними (конструктивними) ознаками інноваційної інфраструктури є такі її характеристики, які у своїй сукупності визначають та утворюють вказане явище, даючи сутнісну характеристику його природи. Такі ознаки повною мірою розкривають зміст та природу досліджуваного явища та є поняттяутворюючими для інноваційної інфраструктури. Другорядні ознаки – це цілеорієнтовані характеристики, направлені на побудову ефективно діючої інноваційної інфраструктури, що повною мірою виконує поставлені перед нею завдання⁴.

Особливої уваги при розгляді змісту інноваційної інфраструктури потребує визначення її складових.

Концепція розвитку національної інноваційної системи, яку схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.06.2009 № 680-р⁵, визначає, що національна інноваційна система включає підсистему інноваційної інфраструктури, що складається з виробничо-технологічної, фінансової, інформаційно-аналітичної та експертно-консалтингової складової, а також з технополісів, технологічних та наукових парків, інноваційних центрів та центрів трансферу технологій, бізнес-інкубаторів та інноваційних структур інших типів; інформаційних мереж науково-технічної інформації, експертно-консалтингових та інжинірингових фірм, інституційних державних та приватних інвесторів. Таким чином, Концеп-

¹ Марченко О. С. Національна інноваційна система як інтегратор знань. *Вісн. Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого*. 2010. № 2. С. 24–35. С. 27.

² Антипова І. В. Інноваційний розвиток національної економіки в контексті створення інноваційних інфраструктур в освітній галузі. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/znpdduu/du/2010_148/001.pdf.

³ Жилінська О. І. Розвиток інноваційної інфраструктури. *Фінанси України*. 2005. № 7. С. 57–67.

⁴ Малойван В. В. Поняття інноваційної інфраструктури: підходи до визначення та ознаки. <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2017/04/Maloyvan17.pdf>.

⁵ Концепція розвитку національної інноваційної системи: розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.06.2009 р. № 680-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%80>.

ція розвитку національної інноваційної системи визначає наступні складові інноваційної інфраструктури: 1) виробничо-технологічна, фінансова, інформаційно-аналітична та експертно-консалтингова складові; 2) технополіси, технологічні та наукові парки; 3) інноваційні центри та центри трансферу технологій, бізнес-інкубатори та інноваційні структури інших типів; 4) інформаційні мережі науково-технічної інформації; 5) експертно-консалтингові та інжинірингові фірми; 6) інституційні державні та приватні інвестори.

Також у Концепції розвитку національної інноваційної системи встановлюється, що однією з причин зниження рівню технологічного та інноваційного потенціалу національної економіки є нерозвинута інноваційна інфраструктура та визначаються основні завдання щодо розвитку національної інноваційної системи та шляхи їх вирішення у напрямі розвитку інноваційної інфраструктури. Так основними завданнями є: 1) забезпечення розвитку системи фінансово-кредитної підтримки реалізації конкурентоспроможних науково-технічних та інноваційних програм і проектів; 2) забезпечення розвитку виробничо-технологічної інноваційної інфраструктури; 3) забезпечення розвитку ефективної інформаційно-аналітичної та експертно-консалтингової інфраструктури інноваційної діяльності; 4) створення умов для трансферу технологій та підвищення ефективності охорони прав інтелектуальної власності.

Слід звернути особливу увагу на те, що Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року (далі – Стратегія), яку схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р, серед основних бар'єрів для розвитку інновацій в Україні визначає недосконалість інституцій, зокрема політичного, регуляторного та бізнес-середовища та слабко розвинуту інфраструктуру, у тому числі інноваційну.

Також Стратегія містить статистичні дані щодо сучасного стану функціонування та розвитку інноваційної інфраструктури. Так, на сьогодні в Україні створено та функціонують: 40 індустриальних парків (з яких 31 наявний у Реєстрі індустриальних (промислових) парків), 26 наукових парків, 16 технопарків, 24 центри інновацій та технологічного трансферу, 22 інноваційних центри, 38 центрів комерціалізації, 24 інноваційних бізнес-інкубатори, один інвестиційно-технологічний кластер, більше 30 кластерів, одне інноваційно-виробниче об'єднання, інші стартап-школи (суб'єкти господарювання, які надають теоретичні знання та практичні навички у сфері створення та діяльності стартапів), інкубаційні програми (програми для новостворених підприємств, спрямовані на розвиток стартапу), центри інтелектуальної власності (суб'єкти господарювання, що забезпечують реалізацію освітньо-професійних, освітньо-наукових та наукових програм, а також підвищення кваліфікації працівників у сфері інтелектуальної власності), венчурні та інвестиційні фонди, центри науково-технічної та економічної діяльності тощо¹. Тобто в інноваційному середовищі малочисельними

¹ Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: затв. Розпорядженням КМУ від 10.07.2019 р. № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80>.

залишаються венчурні фонди та центри трансферу технологій, сучасний стан розбудови інноваційної інфраструктури характеризується низьким рівнем підтримки діяльності винахідників та науковців щодо певних науково-технічних розробок та використання наукового потенціалу, на даний час також відсутній реальний механізм стимулювання створення інноваційної інфраструктури.

Формування та сталий розвиток інноваційної інфраструктури повинен бути пріоритетом державної інноваційної політики та відповідати реальним потребам при обов'язковому залученні державних і недержавних ресурсів.

На сучасному етапі розвитку національної інноваційної системи першочерговими завданнями повинні бути законодавче врегулювання діяльності суб'єктів інноваційної інфраструктури, в тому числі щодо державної підтримки елементів інноваційної інфраструктури або суб'єктів господарювання, що провадять інноваційну діяльність. Необхідно забезпечити державну підтримку створення та ефективного функціонування елементів інноваційної інфраструктури у закладах вищої освіти, наукових установах та інших суб'єктах інноваційної діяльності.

При цьому необхідно врегулювати прогалини, які існують у законодавстві щодо створення та функціонування певних елементів інноваційної інфраструктури шляхом розробки відповідних нормативно-правових актів.

В умовах постіндустріального суспільства інфраструктура – це ключова складова підтримувального середовища, на основі якого формується національна інноваційна система та її модулі – інноваційні екосистеми різного рівня. До її складу належать: матеріально-технічні об'єкти; система фінансової підтримки, включаючи венчурну індустрію; інфраструктура сервісів і компетенцій, що спеціалізується на наданні послуг високотехнологічним компаніям; інформаційні системи, які забезпечують взаємодію й обмін даними між учасниками інноваційної екосистеми¹.

По-перше, інноваційна інфраструктура – це штучно створене середовище, яке призначене для стимулювання інноваційної діяльності. По-друге, інноваційна інфраструктура – це динамічна саморегулююча система ринків послуг².

Слід визначити, що В. Геєць та А. Гриценко, окреслюючи інноваційні перспективи економічного зростання України в посткризовий період, наголошують на створенні інноваційної інфраструктури, розвитку високотехнологічного виробництва, трансферу технологій, венчурного фінансування, інтеграції науки, освіти й виробництва, регіональному інноваційному розвитку, формуванні інноваційних кластерів, удосконаленні законодавства, що регулює інноваційну сферу³. Дійсно, послідовно сформована інноваційна інфраструктура повинна бути основним джерелом та передумовою підвищення рівня інноваційності та конку-

¹ Федулова, Л. І. «М'яка інфраструктура» у формуванні інноваційної екосистеми. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні. 2017. № 875. С. 245.

² Князевич, А. О. Модель функціонування ринків інновацій у складі інноваційної інфраструктури країни. *Економіка та держава*. 2017. № 3. С. 55.

³ Геєць В.М. Инновационные перспективы экономического роста в Украине в послекризисный период . 2016. URL: <http://www.groupglobal.org/ru/lecture/>.

рентоспроможності національної економіки. Інноваційність країни неможлива без існування сталої інноваційної інфраструктури, за умови її постійного динамічного розвитку та належної підтримки з боку держави.

В Україні інноваційна інфраструктура ще недостатньо розвинена, не охоплює всі ланки інноваційного процесу і не має системного підходу до забезпечення відповідними послугами у сфері інноваційної діяльності.

Активізувати інноваційний розвиток неможливо без вивчення зарубіжного досвіду інноваційної діяльності та аналізу моделей інноваційного розвитку економіки провідних країн світу. Залежно від інноваційної політики, яку провадить держава, Т. Захарова виділила «три групи країн: 1) країни, орієнтовані на лідерство в науці, реалізацію великих цільових проєктів, що охоплюють всі стадії інноваційного циклу, причому значна частка науково-інноваційного потенціалу припадає на ВПК (Великобританія, США, Франція); 2) країни, що створюють сприятливий інноваційний клімат для покращення умов ведення бізнесу та здійснення економічної діяльності (Німеччина, Швеція, Швейцарія); 3) країни, які стимулюють нововведення шляхом розвитку інноваційної структури та опанування досягненнями світового НТП, поєднуючи науку і виробництво (Південна Корея, Японія)»¹.

Розвиток інновацій на всіх рівнях стає метою розвинених країн, аналіз сучасних моделей інноваційного розвитку розвинутих країн показує, що вони загалом становлять інтеграцію таких технологій: інтелектуальної, що відповідає за розроблення планів, формулювання проблем і пошук найефективніших рішень (вона дедалі більше набуває характеру колективної розумової діяльності і знаходить нові інституціональні форми, виходячи за межі традиційних наукових установ та університетів); управлінської, що покликана забезпечити реалізацію поставлених цілей інноваційного розвитку з урахуванням реальних часових, фінансових, організаційних, людських та інших ресурсів; політичної, яка охоплює різні чинники загальнонаціонального та регіонального розвитку, узгодженість інтересів, цілей і пріоритетів різного рівня, формування консенсусу учасників, контролю за дотриманням «правил гри»².

Аналізуючи розвиток інноваційної діяльності в країнах, що створюють сприятливий інноваційний клімат для покращення умов ведення бізнесу та здійснення економічної діяльності, доцільно підкреслити інноваційний досвід Швейцарії, яка є лідером серед країн Європи.

Швейцарія є однією з найрозвиненіших країн світу в сфері інновацій та підприємницької активності, високий рівень інвестицій створили в цій країні ефективну систему для освіти, досліджень та інновацій. Швейцарія має всі характе-

¹ Захарова Т. М. Інноваційна політика держави та принципи її регулювання. URL: <http://intkonf.org/zaharova-tv-innovatsiy-na-politika-derzhavi-ta-printsipi-yiyi-regulyuvannya/>.

² Баластрик Л. О. Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури *Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: європейський вектор – нові виклики та можливості: тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції*. (м. Львів, 14–16 травня). Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. С. 30–31.

ристики, які необхідні для успішної інноваційної діяльності: висококваліфікована робоча сила; академічні установи; цілком розвинута інфраструктура; різноманітні можливості фінансування; свобода творчого мислення; високі витрати на НДДКР¹.

Так, інноваційна стратегія Швейцарії базується на семи ключових принципах, серед яких: зміцнення конкурентоспроможності; зростання ролі математики і науки; сприяння подвійній системі освіти; фінансове забезпечення досліджень; підтримання відкритих ринків; сприяння міжнародним мережам; просування політики створення свободи дій². Зміцнення конкурентоспроможності при цьому вбачається через реалізацію збалансованої політики держави у координації з бізнес-сектором. Забезпечення стабільності розвитку економіки стає передумовою впевненості компаній для здійснення довгострокових інвестицій. Особлива увага приділяється податковій політиці, спрямованій на підтримку інноваційно активних підприємств, широко використовуються податкові пільги, наприклад, відрахування витрат на дослідження та розроблення, що сприяє зниженню податкового навантаження³.

Щодо «інноваційного досвіду» Литви, варто визначити, що на сьогоднішній день головною метою удосконалення інноваційної структури Литви є посилення наукової бази та розвиток інтегрованих знань, досліджень та бізнес-центрів (valleys) міжнародного рівня з відповідним розповсюдженням мережі трансферу технологій та приєднання до міжнародних інноваційних мереж. Основним засобом досягнення цієї мети є реорганізація науково-дослідних інститутів, посилення їх кооперації з бізнесом, створення Агентства з науки, інновацій та технологій і відповідної інституційної структури, відповідальної за співпрацю бізнесу та науки⁴.

Варто відзначити, що за деякими показниками, які використовуються при обчисленні рівня інноваційності країни, Литва випереджає середній рівень ЄС, зокрема це відсоток малих та середніх підприємств, що беруть участь у спільних інноваційних проектах у промисловості (від загальної кількості таких компаній) та відсоток новостворених малих та середніх підприємств (від загальної кількості таких компаній) – 10,3 та 9,0 проти 9,5 та 5,1 відповідно на рівні ЄС⁵. Таким чином, головною метою удосконалення інноваційної структури Литви є поси-

¹ Величко Г. В. Дослідження зарубіжного досвіду розвитку інноваційної інфраструктури. *Theoretical and Practical Aspects of Economics and Intellectual Property*. 2017. Issue 16. С. 267-271. URL: <http://eir.pstu.edu/bitstream/handle/123456789/19705/38.pdf?sequence=1>.

² Seven principles of success: The story behind Swiss innovation. URL: https://www.economiesuisse.ch/sites/default/files/articles/downloads/The%20story%20behind%20Swiss%20innovation_5.pdf.

³ Цимбал Л. І. Дацько М. В. Розвиток інтелектуального потенціалу в інноваційних стратегіях країн. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Випуск 19. частина 3. 2018. С. 132-137. С. 134. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/19_3_2018ua/30.pdf.

⁴ Шулга Г. В. Досвід формування ефективної інноваційної інфраструктури в зарубіжних країнах. *Економічний вісник Донбасу* № 1(39). 2015. С. 134. С. 128-137. URL: [http://www.evd-journal.org/download/2015/1\(39\)/pdf/16-Shulga.pdf](http://www.evd-journal.org/download/2015/1(39)/pdf/16-Shulga.pdf).

⁵ Lithuanian innovation strategy for the year 2010–2020. Government of the Republic of Lithuania resolution // Feb. 17, 2010. № 163. Vilnius. 14 p.

лення наукової бази, розвиток інтегрованих знань, досліджень та бізнесцентрів міжнародного рівня з відповідним розповсюдженням мережі трансферу технологій та приєднання до міжнародних інноваційних мереж. Тому основне завдання державної інноваційної політики в Литві - навчитися ефективно використовувати наявний потенціал для найшвидшого розвитку суспільства, вкладення коштів в інновації, що дозволить збільшити рівень комерціалізації та фінансування НДДКР та сприятиме створенню міцної бази для всебічного розвитку науково-технологічної бази в Литві. При цьому, основними пріоритетами науково-технічного та інноваційного співробітництва з Україною та іншими державами для Литви є: використання литовського, українського, міжнародного науково-технічного та технологічного потенціалу для підвищення конкурентоспроможності литовської промисловості і сфери підприємництва, розробка енергозберігаючих технологій, альтернативна енергетика, селекція нових сортів рослин для біопалива, боротьба за генетично чисті продукти харчування, наукове регулювання ринку товарів і послуг¹.

Таким чином, зважаючи на проаналізований досвід, пріоритетами державної інноваційної політики повинні бути формування та сталий розвиток інноваційної інфраструктури при обов'язковому залученні державних і недержавних ресурсів, в той же час, основними напрямками удосконалення існуючої інфраструктури, на наш погляд необхідно визначити посилення наукової бази, розвиток наукових досліджень та інноваційних програм, збільшення рівню фінансування НДДКР, розвиток мережі трансферу технологій, що сприятиме комерціалізації науково-технічних розробок і забезпечуватиме технологічну модернізацію національної економіки.

2.3. Наукові парки

Терміни

Науковий парк – юридична особа, що створюється з ініціативи вищого навчального закладу та/або наукової установи шляхом об'єднання внесків засновників для організації, координації, контролю процесу розроблення і виконання проектів наукового парку².

Партнери наукового парку – суб'єкти господарювання, що уклали з науковим парком договір про партнерство³.

Пріоритетні напрями діяльності наукового парку – економічно і соціально зумовлені наукові, науково-технічні та інноваційні напрями діяльності, що від-

¹ Дудяк С. Л. Науково-технологічний розвиток Литви та перспективи литовсько-українського співробітництва в інноваційній сфері. *Вісник Дніпропетровського університету*. Серія «МЕНЕДЖМЕНТ ІННОВАЦІЙ», 2014. Випуск 3. С. 31-39. URL: file:///D:/System/Admin/Downloads/vdumi_2014_22_3_7.pdf.

² Про наукові парки: Закон України від 25.06.2009 р. № 1563-VI. Ст. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1563-17#Text>.

³ Там само. Ст. 1.